

АРХІТЕКТУРА, БУДІВНИЦТВО

УДК 71(477.81)

**ОБЛАШТУВАННЯ СУЧАСНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО ДИТЯЧОГО МАЙДАНЧИКА
У БЛОКРИНИЦЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

М. І. Лустюк

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група АМ-31,
навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – ст. викладач Л. С. Бичковська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті різносторонньо розглянута проблематика облаштування сучасного інклюзивного дитячого майданчика з метою впровадження його в населених пунктах об'єднаної територіальної громади. В результаті проведених досліджень було розкрито поняття принципу універсального дизайну і його складових, а також розроблена концепція «доступності» обладнання на ігровому майданчику.

Ключові слова: територіальна громада, інклюзивний дитячий майданчик, принцип універсального дизайну, концепція «доступності».

The article deals with the issue of setting up a modern inclusive playground with the aim of implementing it in the settlements of the united territorial community. As a result of the research, the concept of the principle of universal design and its components was revealed, as well as the concept of «accessibility» of equipment on the playground was developed.

Keywords: territorial community, inclusive playground, principle of universal design, concept of «accessibility».

Вагомою проблемою населених пунктів об'єднаних територіальних громад є відсутність інфраструктури дитячих майданчиків, які були б облаштовані для дітей з інвалідністю. Білокриницька територіальна громада Рівненського району в даній проблемі не виняток. Діти, які мають особливі потреби мало спілкуються, в зв'язку з чим, вони стають замкнутими та соціально неадаптованими в суспільстві. Одним із шляхів розв'язання проблеми повноцінного входження дітей з особливими потребами в соціальний простір є створення сучасного інтегрованого простору для спілкування, занять спортом та дозвіллям. Проектування та облаштування дитячих ігрових просторів, комфортних і зручних для кожного користувача є надзвичайно важливим, адже беручи до уваги неповторність і цінність кожного громадянина, кожної дитини, ми дамо можливість сформувати суспільство, де панують рівні можливості та повага до всіх людей.

Висвітлювали дану проблематику – Ворона Олександр, Родін Костянтин, Шкуро Валентина. Вони присвятили свої праці рекомендаціям щодо впровадження доступності та інклюзивності дитячих ігрових майданчиків. Питанням формування дитячого ігрового середовища у міській забудові займалися Л. С. Бичковська, Ю. О. Хоронжевська, які обґрунтували загальне визначення проблеми. Багатьма авторами було розроблено теоретичні підходи щодо виконання курсових проєктів з проектування дитячих ігрових майданчиків (О. Е. Смолінська, М. Ю. Розсильний та інші).

Методика досліджень включає в себе аналіз проблеми облаштування інклюзивного ігрового майданчика в населених пунктах ОТГ; опрацювання та систематизацію літератури; логічно-просторове моделювання; функціональне моделювання.

Завданням статті є: розкриття значимості забезпечення доступності та інклюзивності дитячих ігрових майданчиків; обґрунтування переваги від впровадження інклюзивних ігрових дитячих майданчиків; розкриття принципів універсального дизайну під час будівництва даних дитячих ігрових майданчиків, що забезпечує створення середовища безпеки й поваги і дає змогу створити населений пункт, в якому комфортно жити всім його мешканцям.

Середовище, яке нас оточує, здійснює величезний вплив на якість життя кожної людини. Житлова інфраструктура, вулиці, будівлі з часом трансформуються та еволюціонують. Об'єкти, призначені для загального використання, не можуть виключати жодного мешканця і мають бути доступними для кожного. Ігрові простори для дітей з обмеженими потребами є необхідною частиною житлового середовища, певних громадських частин міста, озелених територій у парках, скверах тощо.

Діти з інвалідністю гостро відчувають вплив середовища на якість і спосіб свого життя. Наявність особливих потреб не повинно тягнути за собою відсторонення з кола однолітків, які мають велику вагу у психологічному та фізичному стовненні дитини. Адже створення можливості для гри або проведення часу з іншими дітьми дає можливість бути частиною соціальної групи і допомагає дітям розвивати їхні комунікативні та фізичні навички [1, С. 20].

У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України була затверджена концепція реформування органів місцевого самоврядування [3; С. 236]. Базовим напрямком даної реформи є формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Створення сільських ТГ відбувається шляхом об'єднання територій кількох сіл з визначенням осередку громади. Важливою складовою розвиненої територіальної громади є правильне просторове планування, яке дозволяє: відповідно до потреб громади та місцевих умов раціонально формувати простір; уберегти культурні, екологічні та ландшафтні цінності; взяти до уваги соціальні та економічні умови ОТГ [6]. Правильне просторове планування при облаштуванні сучасного інклюзивного дитячого майданчика в Білокриницькій ТГ створить гідні умови для дозвілля кожного мешканця. Такий майданчик уможливить співпрацю в іграх батьків, родичів та вихователів, які теж можуть мати обмежені можливості.

Необхідність створення інклюзивного, доступного ігрового дитячого простору визначена в провідних міжнародних та національних нормативно-правових документах: «Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю», «Конвенції ООН про права дитини» та чинному законодавстві України щодо створення безбар'єрного середовища для людей та дітей з особливими потребами. Втілення у сучасне життя інклюзивних ігрових майданчиків у Білокриницькій ОТГ, сприятиме подоланню бар'єрів у сприйнятті суспільством людей з особливими потребами.

Дослідженням встановлено, що на сьогодні у нас в державі бракує таких дитячих ігрових майданчиків і просторів для розвитку і відпочинку дітей з обмеженими можливостями.

Доступний дитячий майданчик – це ігрова територія, де облаштовані зручні умови для розвитку дітей із різними можливостями і здібностями; це простір, де діти з обмеженими можливостями й діти без інвалідності можуть розважатися разом, знаходити друзів і пізнавати світ [5, С. 54]. Масові ігрові дитячі майданчики для мешканців громади створюють важливу цінність. Вони часто є локацією для сходин у мікрорайоні і сприяють об'єднанню дітей, батьків та сусідів. Ці майданчики дають змогу займатись іграми разом дітям з різними можливостями і здібностями [6].

Рис. 1. Інклюзивний дитячий майданчик

а) Інклюзивний дитячий майданчик, США [6]

б) Інклюзивний дитячий майданчик, Львів [4]

На всіх фазах процесу проектування дитячого ігрового майданчика потрібно враховувати чотири основні принципи: безпека, відповідність віку, утримання, доступність.

•**Безпека.** У процесі планування та створення дитячого ігрового майданчика питання безпеки є пріоритетом. Потрібно скоротити небезпеку травмування дітей чи дорослих. Задля уникнення «дрібного» травмування елементи конструкцій слід спроектувати окремо. Для зменшення кількості травм унаслідок падінь важливо встановити захисне покриття та створити належні зони використання ігрового обладнання під елементами дитячих майданчиків і навколо них [4]. Для діагностично-лікувального дитячого ігрового середовища характерним є використання широковідомих наборів із поролонових м'яких фігур, які обтягнуті яскравою, різного кольору полімерною тканиною. Використання яскравої полімерної тканини та поролону дозволять облаштувати безпечний ігровий простір для дітей з обмеженими фізичними можливостями та стимулюють їх розвиток [8].

•**Відповідність віку.** Під час планування дитячих просторів необхідно визначити вік їх відвідувачів. Як правило, загальнодоступні дитячі майданчики, рекомендовані для дітей віком від 2 до 12 років. Діти відрізняються за показниками фізичного розвитку, соціальними навичками та здібностями. За видами діяльності та гри облаштовують майданчики для дітей дошкільного віку (2–6 років) та шкільного віку (6–12 років), адже діти віком 2–6 років не будуть почуватися в безпеці на майданчику, який призначений для дітей віком 6–12 років. Ці небезпеки усуваються у процесі проектування майданчиків, шляхом визначення безпечного обладнання, яке відповідає антропометричним характеристикам користувачів і віку, а також виділення на майданчику кількох типів елементів і зон [1, С. 9].

•**Утримання.** Впродовж всього часу експлуатації дитячих ігрових майданчиків потрібне утримання в належному стані та постійне обслуговування. Все обладнання, як правило, потребує перевірки і регламентних робіт із міцності вузлів, недопущення втрати стійкості конструкцією, наявності тріщин в цілому. Також відстеження появи інших чинників, які можуть спричинити травми і не відповідають потребам користувачів [4].

•**Доступність.** За визначенням, доступний дитячий майданчик – це територія, де створено безперешкодний архітектурний доступ для користувачів з різними здібностями та можливостями та надано вичерпний спектр ігрових шансів [4].

Під час планування й будівництва інклюзивних ігрових майданчиків важливо зосереджуватись на принципах універсального дизайну. Універсальний дизайн охоплює 7 принципів, як керівні засади проектування для різних сфер дизайну, розроблених робочою групою архітекторів, дизайнерів, інженерів та дослідників, зокрема дизайну середовища, продукту та інформації. Стислий опис принципів наведений в таблиці [1, С. 9].

Принципи універсального дизайну інклюзивних ігрових майданчиків

	Принцип універсального дизайну	Пояснення
1	Рівність та доступність використання	Дизайн корисний та придатний до використання людьми з різними можливостями
2	Гнучкість використання	Дизайн охоплює широкий спектр індивідуальних уподобань та можливостей
3	Простота й інтуїтивність використання	Дизайн зрозумілий у використанні незалежно від досвіду, знань, мовних навичок або поточного рівня концентрації
4	Доступно викладена інформація	Дизайн ефективно передає користувачеві необхідну інформацію, незалежно від умов навколишнього середовища або сенсорних здібностей користувача
5	Терпимість до помилок	Дизайн мінімізує небезпеку та несприятливі наслідки аварій, пошкоджень або ненавмисних дій
6	Малі фізичні зусилля	Дизайн можна використовувати ефективно та зручно з мінімальним зусиллями
7	Наявність необхідного розміру, місця, простору	Для забезпечення підходу, досяжності, маніпулювання та використання передбачені відповідні розміри та простір незалежно від розміру тіла, пози чи мобільності користувача

Дитячі ігрові простори, засновані на принципах універсального дизайну, пропонують широкий вибір фізичних і творчих перспектив для гри. Вони розроблені так, щоб дати змогу грати разом і насолоджуватися одними й тими самими видами діяльності дітям із різними здібностями й фізичними можливостями.

Щоб втілити у життя будівництво сучасного інклюзивного дитячого майданчика в Білокриницькій територіальній громаді необхідно: виготовити та погодити проектну документацію, підготувати територію, провести монтаж обладнання, здійснити благоустрій території.

Згідно містобудівельних вимог всі зміни рельєфу майданчика повинні бути плавними для дітей з обмеженими можливостями, перепади висот величиною понад 5 см потрібно облаштувати пандусами та пониженими бордюрами (до 2-4 см). Місця перетину пішохідних доріжок для зручності пересування маломобільних груп населення повинні мати заокруглення радіусом не менше 1,5 м. Щоб забезпечити можливість розминутися інвалідному візку та пішоходу, ширина доріжок повинна бути достатньою [2, С. 32].

Практика облаштування сучасних ігрових просторів повинна враховувати потреби дітей з івалідністю. До прикладу виділяють стандартні елементи: гірка, пісочниця, гойдалка, балансир та інше, які можуть бути замінені на обладнання з функцією «доступність», наприклад, виробництва шведської фірми «HAGS» [9, С. 22-25].

	
<p>а) Гойдалка з платформою для інвалідного візочка [9, С. 23]</p>	<p>б) Карусель, влаштована в один рівень з покриттям майданчика [9, С. 25]</p>
	
<p>в) Ігровий комплекс [9, С. 25].</p>	<p>г) Пісочниця, піднята над рівнем землі [9, С. 25].</p>

Рис. 2. Стандартні ігрові елементи та обладнання з функцією «доступність».

Зважаючи на принципи універсального дизайну та концепцію «доступності» для дітей з обмеженими можливостями, а також враховуючи важливість проектування й будівництво сучасного інклюзивного дитячого майданчика в населених пунктах Білокриницької територіальної громади, можна задовільнити потреби мешканців сіл і сприяти соціальному розвитку всіх її членів. Встановлення такого майданчика надасть можливість дітям з інвалідністю займатись фізичними вправами, соціалізуватись, безпечно та доступно брати участь у ігровому процесі поряд із здоровими дітьми.

1. Ворона О., Родін К., Шкуро В. Рекомендації щодо впровадження доступності та інклюзивності дитячих ігрових майданчиків: практ. посібник. Київ: СГОІК, 2021. 38 с. 2. ДБН Б. 2.2-5:2011. Благоустрій територій. Київ: Мінрегіонбуд України, 2012. 64 с. 3. Децентралізація. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 4. Inclusive design manual / Brian Luce – Playground Ideas, Australia, 2015. URL: <https://playgroundideas.org> (дата звернення: 10.10.2022). 5. Inclusion Of People With Disabilities In Vocational Training: A Practical Guide, International Labour Office Gender, Equality And Diversity (Ged), 2013. 6. Inclusive Play Design Guide. URL: <https://www.accessibleplayground.net/wp-content/uploads/2016/05/> (дата звернення: 10.10.2022). 7. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/347/1.pdf> (дата звернення: 30.10.2021). 8. Предметно-грове середовище. Принципи облаштування. URL: <http://barvinochek1974.klasna.com/uk/site/predmetno-igrove-seredovi.html>. (дата звернення: 26.10.2022). 9. Смолінська О. Е. Методичні вказівки до виконання курсового проекту «Дитячий ігровий майданчик»: практ. посіб. Рівне : НУВГП, 2018. 29 с.